

Turan KARATAŞ
ile
Söyleşi

Konuşan:
Mehmet ÖZTUNÇ

1961 yılında Sivas'ın Karataş köyünde doğdu. İlköğretimini Ulaş'ta, ortaöğrenimini Sivas'ta tamamladı.

1986 yılında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı üniversitede yüksek lisans ve doktora yaptı.

1994 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi oldu. 2004 yılında doçent unvanını aldı. 2009 yılında profesörlük unvan ve kadrosuyla Karamanoglu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesine atandı. Aynı fakültenin kurucu dekanı oldu.

Karataş, 2013 Mayısından bu yana Başbakanlığa bağlı Atatürk Kültür Merkezinin başkanlığını yürütmektedir. Evli ve üç oğul babasıdır.

Turan Karataş'ın 1989'dan beri *Mina*, *Karçıçeği*, *Palandöken*, *Yedi İklim*, *Kültür*, *Kayıtlar*, *Türk Dili*, *Edebiyat Ortamı*, *Dergâh*, *Hece*, *Hece Öykü*, *Kafıldağı*, *Bilig*, *Çınar*, *KitapHaber*, *Merdiven Şiir*, *Hayat Ağacı*, *Türk Edebiyatı*, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, *Kitap-lık*, *Sühan*, *İtibar* dergilerinde, *Yeni Şafak Kitap*, *Kitap Zamanı* ve *Star Kitap*'ta incelemeleri, eleştirileri, denemeleri, değerlendirmeleri, kitap tanıtım yazıları ve günlükleri yayımlandı. Karataş'ın kitaplaşan çalışmaları şunlar: *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı* -Çocuk Üzerine Yazılmış Şiirler Seçkisi- (1997), *Şiir Vadilerinde* (1998), *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç* (1998), *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü* (2001), *Takriz Edebiyatı* (2002), *Şiir Konakları* (2007), *Şiirin Ardında* (2010), *Hüseyin Siret* (2011), *Yânus Divanı* (haz.) (2012), *Dile Gelse Kelimeler* (2013), *Söyleşiler* (2014), *Yaza/bilmek* (2015), *Edebiyat Ortamı Şiir Yıllığı* (haz.) (2015).

her hâlükârda ve her yerde eleştirinin ahlaklı, ilkeli, insafli, adaletli olması gerektiğine inanıyorum.

- ***Yaza/bilmek adlı kitabınızda, eleştirinin estetik ilkeleri etrafında yazılarınız var. Estetik ilkeler ya da ölçütler, bugünkü eleştiri ortamında yeteri kadar dikkate alınıyor mu, ne denli belirleyici güce sahiptir?***

Cevaptan evvel bir iki soruyla sözü açmak isterim. Bugün, bir eleştiri ortamının varlığını ne kadar hissedebiliyoruz? Sözüne itibar edilen eleştirmenlerimiz var mı, kaç tane? Bu iki soruya, doğrusu olumlu karşılık veremiyorum. Edebiyat ortamımıza şöyle bir bakalım. Üniversitelerde, edebî metinler dolayımında ya da onlar üzerine yazılan ikincil metinler. Bunlar, eleştiriden çok inceleme diye niteleyeceğimiz türden yazılar. Diğer tarafta, asıl maksadı eleştirme olmayan, biraz yergi yahut övgü, biraz dalaşma havası taşıyan yazılar dolaşıyor. Beri yanda eleştirmenin yerini alan ‘tanıtma yazıları’. Diyeceğim, öyle belirgin, baktığımızda neler yapıldığını, kimlerin içinde yer aldığını görebileceğimiz bir ‘eleştiri ortamı’ yok.

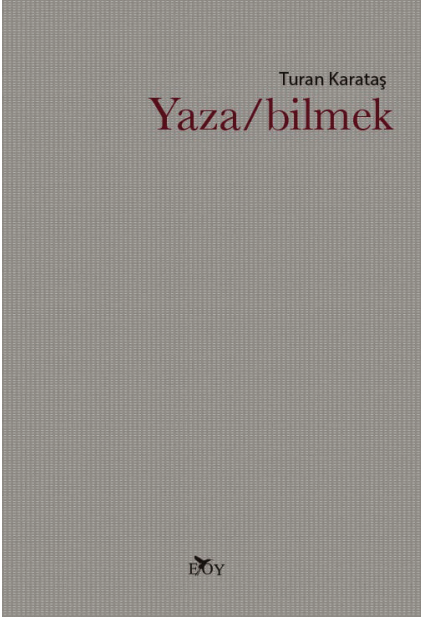
Bendeniz, her hâlükârda ve her yerde eleştirinin ahlaklı, ilkeli, insafli, adaletli olması gerektiğine inanıyorum. Buradaki ‘ahlak’ ile genel moral değerlerden çok ‘etik’ değerleri, estetik ilkelere bağlılığı kastediyorum. Ne önüne gelene söven, ne de övgüye boğan bir bakıştan ve değerlendirişten yanayım. Her şeyi yerli yerine koymak.

Ne dikene su vermek, ne de fidanı susuz bırakmak. Bu, adaletli bir bakışla mümkündür. İnsan, kimi zaman eş-dost hatırına, sevgisine mağlup olup masum yüceltmeler yapabilir. O kadar. Bunun bile bir sınırı vardır. Fakat indirmeler, iftiralar, değeri olanı görmezden gelmeler. Asla. Hakikatin hatırını yıkmak olmaz. İnsan inandıklarına, iyice bildiklerine ihanet etmemelidir.

Sorunuzun bir kelimelik cevabı ‘hayır’dır. Kimsenin bir şeyi dikkate aldığı yok, diyecektim sözü uzattım. Çok şeyin değersizleştiği, ölçülerin bozulduğu hatta kaybolduğu bir çağı yaşıyoruz. Eleştiri de bundan nasibini alıyor.

- ***Sözü eleştiriden açmışken şunu da sorayım. Rilke, Genç Bir Şaire Mektuplar’da, “Eleştirici sözler kadar bir sanat yapıtına uzak düşen başka sözler yoktur: Her seferinde ele geçen az ya da çok yanlış anlamalardır.” diyor. Sanatçı ile eleştirmen ilişkisini düşündüğümüzde, eleştirmenin emeğinin yazarlar tarafından çok kolay bir şekilde yok sayıldığı, görmezden gelindiği saptamasını yapabilir miyiz?***

Rilke, eleştiriye haksızlık ediyor. Bunu başkaları da yaptı/ yapıyor. Sanatçı, bir tarafta eleştiriye böyle hafife alırken maalesef, diğer yandan da kulağını dört açıp eseri için neler deneceğini bekler. Bilindiği gibi, eleştirinin olmadığı yerde, gelişme/ ilerleme ol-

maz. Yeter ki, nitelikli, ahlaklı, adaletli, iyi niyetli, kuşatıcı eleştiriler yapılsın. İyiyi kötüden, değerliyi değersizden, büyük olanı küçükten, güçlüyü zayıftan nasıl ayıracağız eleştiri olmadan. Zamanın elemesini beklersek, doğrunun tecellisini dünya gözüyle göremeyiz. Yazık olur insanın saygın emeğine. Elbette yanlış anlamalar olacaktır. İnsanın tabiatı böyle. Bunlar var diye, bir uğraşı/edimi karalayamayız, tümünden yok sayamayız. Kötü icracılar, zayıf sesler var diye müziği; beceriksiz politikacılar var diye siyaset kurumunu yok saymak gibi olur böyle bir tutum. Hiçbir uğraşı, kötü örneklerine bakarak karalamak doğru olmaz. Eyvah ki eyvah, âdemoğlu eleştiriden hazzetmez. Kendi bile inanmasa, yapıp ettikleriyle ilgili olarak övgü dolu sözler duymak ister.

- **Edebiyat Ortamı dergisi için 2015 Şiir Yıllığı'nı hazırladınız. Yıllığı ha-**

zırlarken nasıl bir yöntem ya da yaklaşım benimsediniz?

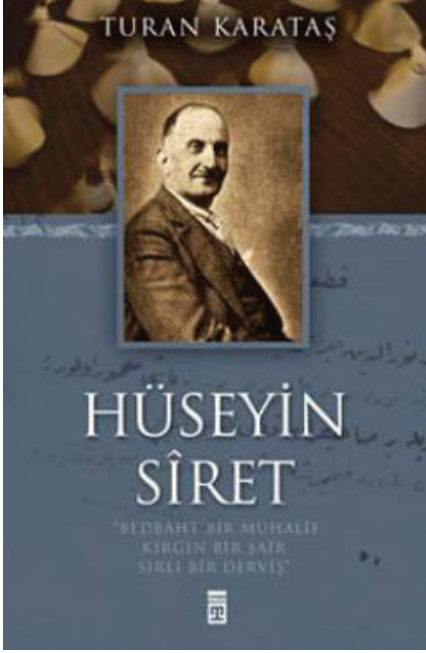
Evvela bir şeyi belirteyim. Yıllık hazırlamak belalı bir iştir. Kimseye yaranamadığınız gibi üstüne üstlük, durduk yere bir sürü düşman da kazanırsınız. Ben isteyerek 'bulaşma'dım bu işe, dostlarımı kıramadım. Sorunuzun cevabına gelince, bu işin yolu yordamı, hadi yöntemi diyelim, biricik değil. Birden çoktur tutulan yol. Benim usulüm şöyle: Bir yıl içinde yayımlanan ürünlerden en iyilerini ayırıp bir kenara koyuyorum. Sonra tekrar okuyup bazı çıkarmalar yapıyorum. Genel değerlendirmeler, yıl içinde olup biten sanat olayları, konup göçenler de ekleniyor. Şöyle bir anlayışa sıcak bakar oldum: geçmiş zaman içinde şairliğini ispat etmiş kişilerin yıl içinde yayımlanan ürünlerinden birini, elbette en iyisini, yıllığa almak gerekir. Beğenmesem bile. Yıllık, o dille yazılan şiirlerin bir bakıma bir sene sonu sergisi olduğu için, kimi okur merak ediyor 'falan şair hâlâ şiir yazıyor mu, yazıyorsa neler/ nasıl yazıyor' diye. Bu tutum, evsafımı belirlemeye çalıştığım kişilerin daha önce yazdıklarına bir saygı gibi düşünülmeli. Söz gelimi, Süreyya Berfe veya Cahit Koytak, şiir yayımlıyorsa, zayıf da olsa yıllığa alınmalıdır.

- **Şiir yıllıklarının önceki yıllarda daha çok tartışmaya konu edildiğini, bu tartışmaların giderek hararetini kaybettiğini görüyoruz. Şairler mi yıllıklara karşı kayıtsız kalmaya başladılar yoksa daha farklı sebeplerden mi söz etmek gerekiyor?**

Bildiğim kadarıyla *Edebiyat Ortamı*’ndan başka yıllık hazırlayan dergi kalmadı. Bir dergi daha çıkıyor, ama o yıllıktan başka bir şey. Gördüğüm kadarıyla bugünkü şiir bütün dünyada, maalesef itibardan düştü. Ülkemizde en çok yazılan, yayımlanan tür şiir, ancak etkisi, okuyanı en az olan da şiir. Bir tuhafılık var. Bir paradoks değil mi? Anlamak, anlatmak zor. Şöyle bir cevap buluyorum kendimce. Artık ‘sadra şifa’ olacak şiir çıkmıyor yayımlananlar arasından. Varsa da çok çok az. Şiiri tanımayan, bilmeyenlerin yüzünden ortalık kötü örneklerle dolup taşıyor. Toplumun itibar ettiği televizyon kanalları da birtakım bayat, kalıp sözleri şiir diye sunuyor, sözde, ‘artist’ şairlerin ağzından. Bu kadar zayıf, kötü örneği gören, dinleyen okuyucu şiirin tümünden yüz çevirir oldu. Şurasını da hesaba katalım, bugünün insanı bir tüketim döngüsünün içinde yaşıyor. Değerli, değersiz demeden hemen her şeyi çabucak tüketiyor ve çabucak unutuyor. Dönüp bakmıyor bir daha. 10 yıl önce ölen ve önemli bir şair olan Atilla İlhan’ın bugünlerde adını bir yerlerde duydunuz mu/ gördünüz mü? Şiirlerini okuyan var mı? Kitapları satılıyor mu? Böyle bir gidişat içinde, yıllıkların ateşi de heycanı da kalmaz.

• *Servet-i fünûn’la birlikte şiirin artık edebiyatımızın merkezî türü olmaktan çıktığını, yerini, belki de, bir daha dönmemesine nesre yani romana bıraktığını biliyoruz. Şiir, niçin edebiyatımızda merkezî, belirleyici tür olmaktan çıkmıştır?*

Dönem konusunda sizinle aynı fikirde değilim. “Bir daha dönmemesine” yargısına da katılamam. 1960’lardan sonradır, sizin deyişinizle şiirin ‘merkezî tür’ olmaktan uzaklaşması. Tanpınar’dan biliyorum; 40’larda 50’lerde, düzyazıda onca kudretine rağmen şair olarak kalmak/ anılmak için nasıl çırpındığını. Mektuplarını okuyun göreceksiniz. Yani yarım asır öncedir şiirin geri çekilmesi. Gerekçelerini yukarıda da söyledim bir nebze. Bir başka husus, bütün dünyada yaşanan hayatın gereksinimleri değişti. Bugünün hayatlarında şiire fazla yer yok gibi geliyor bana. İnsanlar şiir okumak yerine başka uğraşlara heves ediyorlar. Televizyon dizileri, futbol maçları... Unutmayalım, artık elimizden düşürmediğimiz cep telefonu denen âdeta büyüleyici, aslında oyalayıcı bir alet, insanı esir almış durumda. Onda her

şey var. Beşeriyetin başka bir şeye ihtiyacı yok gibi. Bugünün insanı oradan gazete, dergi, kitaplara bakıyor; onunla konuşuyor, dertleşiyor; hatta orada sevgili buluyor! İşini cep telefonundan yönetiyor, yönlendiriyor. Böyle acayip garaip bir zamana eriştik. Böyle bir ‘alet’ varken ve elimizden düşmezken insan şiir okur mu? Bir şey daha söyleyim, artık şiir ezberleyen de kalmadı. Nasıl olsa, istediğimiz şiir elimizdeki telefonda var, bazı yazım yanlışlıklarıyla, olsun! Tabii, bütün bunların yanında, bugün şiir diye yazılan metnin yaşanan hayatla bağlarını zayıflatmış hatta kopardığını da unutmayalım.

• *Servet-i fûnûn demişken, Tevfik Fikret’in ölümünün yüzüncü yılındayız. Bugünkü şiir ortamına, verimine baktığınızda Fikret’in bugüne de dokunan, kalıcı bir şiir ortaya koyduğunu söyleyebilir miyiz?*

Fikret, vasat bir şairdir. Şiirini yaşatacak sırrı eserine koyamamıştır. Buna yetenekli de değildir. Bugün genel şiir okuyucusunun Fikret’i okuduğunu sanmıyorum. Belki “Han-ı Yağma” ve hâlâ gündeme uygun düşen birkaç manzumesi okunuyordu. Andığım şiir de, Hugo’dan neredeyse uyarlamadır. Ekrem Işın yazmıştı. Fikret, Edebiyatçedide topluluğu içinde mühim bir yer tutar. O topluluğun bir çeşit lideridir. Edebiyat tarihinin seyri içinde, bu sebeple Fikret’i bilmek gerekir. Yoksa, şiir okumak arzu etsem, Fikret aklıma gelmez. Ne var, benim gibi Yeni Türk Edebiyatı araştırmacılarına âdeta kutsal bir metin gibi *Rubab-ı Şikeste* döne döne okutulmuştur. Niye?

Fikret, Batıcılar için bir figür, bir çeşit simge isim olmuştur. Bu nedenle, yüz-yıldır yaşatılmaya çalışıldı. Değerinden fazla büyük gösterildi.

- **Gelenekle ilişki bağlamında en çok anılan, gündeme gelen tür şiir oluyor. Bu, diğer türlerde hâlâ şiir kadar güçlü bir gelenek inşa etmediğimiz anlamına gelir mi?**

Elbette. Edebiyat deyince, 20. yüzyıla kadar bizde kastedilen ve anlaşılan hemen şiirdir. Destanlarımızı, gazavatnameleri, nasihatnameleri hatta lügatlerimizi manzum olarak telif etmiş bir milletiz. Diğer türlerin (roman, hikâye, tiyatro, deneme) geçmişi, daha bir buçuk asrı bulmadı. Hâlbuki bin yıldır şiir söylüyoruz, manzume yazıyoruz. “Gelenek” dendiğinde elbette şiir akla gelecek. Bir düzyazı geleneğimiz yok Batılı anlamda, onlarınki kadar güçlü, belirgin. Yeni yeni gözükken, inşa edilen bir şey. Bana sorarsanız, Abdülhak Şinasi’nin *Çamlıca’daki Eniştemiz*’ine, Sait Faik’in *Alemdağda Var Bir Yılan*’ına, Tarık Buğra’nın “Oğlumuz”una, Yaşar Kemal’in *İnce Memed*’ine yani kabaca 1940’a 50’ye kadar, Türk roman ve hikâyesinin ‘arayışlar’ dönemidir bir bakıma. Bu altmış yetmiş yıllık dönemde çok değerli eserler görülür, lakin bizim olan tarafı azdır. Hem içerik hem de yapı/ biçim olarak. Bizim insanımızın bütünüyle hikâye ve romana girişi, Türkçenin olgun bir meyve gibi anlatı sofrasına kuruluşu hemen hemen dediğim tarihlerdedir. Hepsinde diyemem de, öncekilerin çoğunda üslup da, muhteva da Batı’ya bakılarak, özenilerek inşa edilmiştir.

Eleştirinin olmadığı yerde, gelişme/ ilerleme olmaz. Yeter ki, nitelikli, ahlaklı, adaletli, iyi niyetli, kuşatıcı eleştiriler yapılsın. İyiyi kötünden, değerliyi değersizden, büyük olanı küçükükten, güçlüyü zayıftan nasıl ayıracağız eleştiri olmadan.

- **Günümüz şiirini de yakından takip ettiğinizi biliyoruz. Şairlerimizin gelenekle bir ilişki kurduğundan söz edebilir miyiz? Kurulduysa ne türden bir ilişki vardır? Bu soruyu, Tanpınar’ın “Büyük şair kendinden evvelini silen adamdır.” sözü etrafında tartışmanızı istesem...**

“Gelenekle ilişki kurmak” dallı budaklı yani ucu açık geniş bir mevzu. Seksenlerde doksanlarda edebiyat dergilerinde çokça tartışıldı. Yeniden uzun uzun konuşmaya lüzum görmüyorum. Şu kadarcığını söyleyeyim. Kendinden önce yazılanı tanımadan iyi şair olunamaz. Gelenek dediğimiz şey, geçmişin belli bir döneminde oluşan, orada donup kalan tutum, yapı, biçim değildir. Bir milletin, herhangi bir alanda, şu ana kadar oluşturduğu değerler manzumesidir. Bakın iddialı bir şey söyleyeyim. Nâzım da, Necip Fazıl da, Necatigil de, Karakoç da Türk şiir geleneğinde mühim bir yapı taşı yahut bir galeridir. Yunus, Fuzulî, Nedim ve Gâlib, Haşim ve Yahya Kemal gibi. Tanpınar’ın sözüne gelince. Şöyle anlıyorum ben: Büyük şair, kendisinden önceki şiirden apay-

rı, taptaze, dipdiri bir şiirin müjdecisi ve müptedi olan kişidir. Bu yeni şiirde, o zamana kadar söylenenden başka bir sözle, söyleyişle karşılaşsınız. Tanpınar'ın ifadesindeki “silen” kelimesinin yerine “geçen”i korsak daha doğru bir belirleyiş elde etmiş oluruz. Dikkat ederseniz, yukarıda saydığım isimler, “kendinden evvelini silen adam”lar değildir. Belki Nâzım'a itiraz edeceksiniz. Hayır. Bütün şiir külliyatı dikkatle okunursa, birçok eserinde, elbette derinlerde, biçimde, şurda burda, geleneğin parıltılarını görürsünüz.

• **Bugünün şairlerinin kuramsal ve poetik düşünme ya da verim açısından şiirimizin daha önceki evrelerine kıyasla daha az üretken, daha zayıf kaldıklarını düşünüyorum. Ne dersiniz?**

Geçmişin yüzlerce, binlerce yazısından ayıklana temizlene iyiler, kuşatıcı olanlar bugüne geldiği için, şimdiki kileri zayıf görüyoruz. Bugün de özgün metinler yazılıyor şiire dair. Belki sayısı az, evet. Şunu da unutmamak gerek, şiir çevresinde kuramsal, yeni bir şey söylemek kolay değil. Birçok mesele elden geçirildi, tartışıldı. 2000'lere kadar şiir çevresinde yazılan ve bilhassa doğrudan şiirin kendisini ilgilendiren yazıların bir kaynakçasını hazırlamıştım. Binlerce ürünle karşılaştım. Sonraki yıllarda devam ettiremedim. Hem bilgisayarla, İnternet'le beraber, benimki gibi matbu kayıtların da eski kıymeti kalmadı. Diyeceğim çok yazı var şiire dair.

• **Şiirin Ardında adlı kitabınızın kapağında, “Bugünkü Türk Şiiri ‘putların’ gölgesinde midir? Bana sorarsanız hem evet hem hayır. Eğer put-**

azıldığı dilin ses değerini, duygu yükünü, tadını en iyi yansıtan şiirdir millî olan.

laştırdığınız şairler varsa şiiriniz de onun gölgesinde güneşsiz kalacak demektir.” cümleleri yer alıyor. Şairin putlaştırılması ideolojik körlük kadar şairin ilhama açık tarafıyla yani dinî bir kavrayış içinde değerlendirilmesinden de kaynaklanıyor mu?

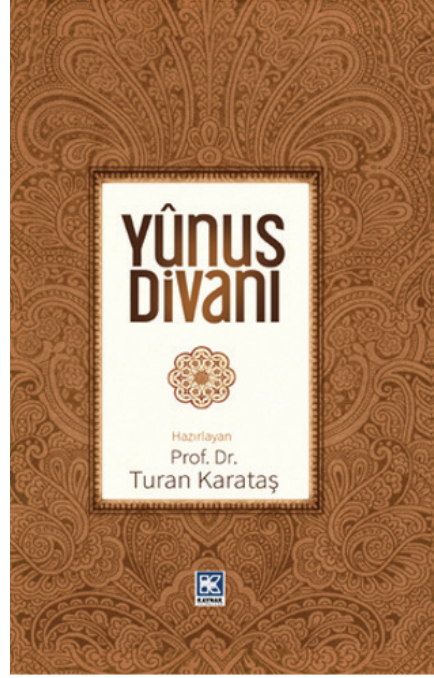
“Putlaştırma”, dokunulmaz kıldır. Toz kondurmama, olumsuz bir tek söz söyletmem. Bir çeşit tapınılacak figür hâline sokmak. Bunu ne adına yaparsanız yapın. Sadece ideolojik körlük değil, dinî bağnazlık da aynı kapıya götürür. Çok örnekleri var tarihimizde. Putlaştırdığımız birçok devlet, sanat ve din adamını âdeta insanlıktan çıkardık ve düşmanlarını çoğalttık. İnsani çehrelerini kararttık. Sıcaklığını kaybetti-rip put soğukluğuna soktuğunuzda, o kişiyi ya da eserini tanımak isteyenlere kötülük yapmış oluruz.

• **T. S. Eliot, şiiri en millî sanat dalı olarak gördüğünü, çünkü bir milleti başka milletler gibi düşündürmek kolay olduğu hâlde, o millete başka milletler gibi hissettirmeyi öğretmenin mümkün olmadığını söylüyor. Tanpınar ise, “Bizde ruhi hadiseyi tam izah edemedi şiir, bir boş taraf bıraktı ve orada infini'yi buldu.” diyor. Bu iki tespiti birlikte düşündüğümüzde şiirimizin millî karakteri çerçevesinde neler söylemek istersiniz?**

Bana öyle geliyor ki, şiirdeki millîlik, yazıldığı dilin karakteriyle ve duygu yüküyle ilgili. Bu yüzden başka dillere çevirisi yapılamıyor. Yahut nadiren iyi şiir çevirilerine rastlıyoruz. Şiirde tercüme diye yapılan daha çok anlam aktarmasıdır. Eliot'ın "en millî sanat" demesi bundan. Millî şiir, hama-set yüklü şiir değildir. Millet, bayrak, yurt teraneleri hiç değil. Yazıldığı dilin ses değerini, duygu yükünü, tadını en iyi yansıtan şiirdir millî olan. Akılda kalsın diye söylüyorum, söz gelimi, Mehmet Emin'in en başarılı manzumelerinden biri olan "Anadolu'dan Bir Ses yahud Cenge Giderken" değil, Ahmet Haşim'in "Merdiven"idir millî şiir. Sonra, şiir bir olayı, olguyu, durumu "izah etmez". Hatta anlatmaz. Açıklamak şiirin yükümlülüğü değildir. Onun ödevi ima etme, duyurma, söyleme ve yaşatmadır.

• **Çalışmalarınıza gelelim, Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, büyük şair etrafında yazılmış oldukça önemli bir eser. Ben daha çok Sezai Karakoç'un tepkisini merak ediyorum. Kitaba ilişkin herhangi bir değerlendirmesi oldu mu, sizinle bu konuda bir şey paylaştı mı?**

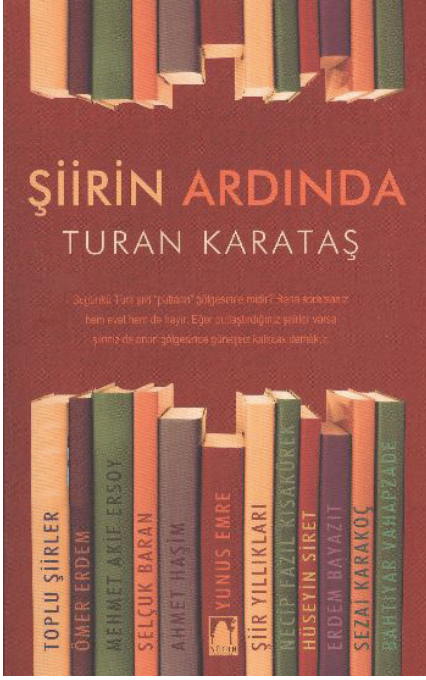
Sezai Karakoç gibi büyük şahsiyetler, bilirsiniz, zor beğenirler. Kendi yaptıkları/ yapıtları zaviyesinden baktıkları için. Benim çalışmamı da beğenmiş olduğunu sanmıyorum. Kitaptaki birkaç hususa kızdığını biliyorum. Genel bir hüküm beyan etmedi. Fakat bir tarafıyla değer verdiğini de tahmin ediyorum. Sezai Bey, böyle şeylerle yani kendisiyle ilgili yapıp edilenlerle ilgi-

li kanaatlerini açıkça belirtmez. Doğru olan da belki böyledir. İnsanın kendisiyle ilgili bir hususta/durumda tarafsız olabilmesi zordur. Bilirsiniz ki, büyük kafalar büyük meselelerle uğraşırlar. Böyle işlere niye vakit harcasınlar.

• **Edebiyatıcedide içinde çok da ön plana çıkmayan bir şair Hüseyin Siret üzerine biyografik çalışmanız var. Servetifünûn çalışmaları bağlamında kitabınızın ne türden bir katkısı oldu?**

Evvela benim için faydalı bir araştırmaydı. Dönemin olaylarını, kişilerini, sanat anlayışını etraflıca öğrenmiş oldum bu vesileyle. Sonra unutulmaya yüz tutmuş birkaç olayı yeniden ve tarafsız bir bakışla gündeme getirdim. Örnekse, Boerler Savaşı nedeniyle İngiliz elçiliğine verilen mektup olayını. Dönemin aydınlarının İngilizler

tarafından nasıl oyuna getirildiğini, II. Abdülhamid'e karşı ne şekilde kullanıldıklarını gördüm. Hüseyin Siret'in bu çalışmaya kadar bilinmeyen bir yönünü, Cerrahi Tekkesine intisabını ortaya çıkardık. Ayrıca *Leyâl-i Girizân* şairinin Haşim'e ilham veren dizelerini gösterdim. *Kargalar*'da hicvettiği kişileri belirlemeye çalıştım. Böylece edebiyat tarihine geçmiş kimi şahsiyetlerin pek bilinmeyen bazı özelliklerine dikkati çektim.

- **Yunus Divanı hazırladınız. Daha önce hazırlanmış, yayınlanmış Yunus Emre Divanları varken böyle bir işe niçin giriştiğinizi sormak isterim.**

Yunus, Türk şiirinin öncü pirlerindendir. Kadimdir ve uğurlu bir kademdir. Onu okumadan Türkçe şiirin tadına varmak, serencamına dâhil olmak,

gelişimini anlamak mümkün değildir. Diğer divanlarda 'Bizim Yunus'un olmadığını düşündüğüm şiirler vardı, onları ayıkladım yahut ayırt ettim kendimce. Bir de bugünkü imla ile yazdım şiirleri. *İşk* değil de *aşk* şeklinde. Osmanlı Türkçesinde oynanan oyun gibi, kadim şiirimizi okutmamak veya yabancı göstermek için de, bizim olan kelimeleri birtakım işaretlerle karartarak yabancı gibi gösterip bizden uzaklaştırdılar. Buna mani olabilir miyim çabası. 'Bilimsel' bir yayın değil, okunabilir ciddi bir kitap olsun istedim. Çünkü 'piyasa'da yalan yanlış birçok Yunus Emre Divanı dolaşıyor.

- **Sözü açmışken sorayım. Bir süre önce, Osmanlı Türkçesi üzerine oldukça hararetli tartışmalar yapıldı. Sizin de Yaza/bilmek kitabınızda bu konuda bir yazınız var. Sizce bu tartışma kendi mecrasında, bağlamında tartışılabilir mi, tartışılabilir mi?**

Hayır desem, yetmez. O zaman şunu ekleyeyim. Üzerinde tartışılan salt bir alfabe/ yazı meselesi değil. "Batı gibi olmak" düşüncesinde olanlarla "kendimiz olalım" diyenlerin mücadelesidir. Osmanlı Türkçesi milletimizin asırlarca kullanmış olduğu yazının ve o uzun dönemin Türkçesinin adıdır. Ayı bir dilin adı değil. "Osmanlıca" diye bir dil yok. Bu adlandırma galattır. Maalesef yaygınlaşmış ve sahih olanın yerine geçmiştir. Bana öyle geliyor ki, 'birileri'nce bilerek/ bilinçle yapılmış bir adlandırma. Andığınız yazıda da bunu anlatmaya çalıştım. Osmanlı'yı ayrı bir millet gibi göstermek isteyenlerin, onun Türkçe olan dilini de yabancı bir dilmiş gibi gösterme gayreti. Her

milletin dilinde, tarihinde dönemlerin kelime deseni aynı olmamıştır. Kaldı ki bizim gibi, göç göç üstüne sefer eyleyen, yurt değiştiren, farklı inançların şemsiyesi altına giren milletlerin dilinin yüzyıllar içinde değişmeler, gelişmeler göstermesi tabii bir hâldir.

• **Bugüne değin sizinle yapılan konuşmalar, Edebiyat Ortamı Yayınları tarafından Söyleşiler adıyla kitaplaştırılıp okura sunuldu. Oldukça özenli ve bilgilendirici yanıtlarınız var. Bazı yazar ve şairlerin söyleşi bahsinde mesafeli, ketum davrandıklarını görüyorum. Bir yazar ya da şair, söyleşi yapma konusunda nasıl bir tavır içinde olmalı?**

Sorulunca Söylenen, yanılmıyorum İsmet Özel’le yapılan mülakatların toplandığı kitabın adıydı. Eğer soranda/ soruda bir art niyet yoksa, sizi tongaya düşürme amacı sezmediyseniz, -kaldı ki daha çok politikada olur böyle sorular, edebiyata yakışmaz-, o konuda söyleyecek sözünüz varsa, sorulduğunda dil döndüğünce cevap vermek gerekir. Bir kişi de olsa insan/ lar sizin söyleyeceklerinizi önemsiyor demektir. Böyle düşünmeme rağmen, susma hakkını kullananları sorgulayamayız, yargılayamayız. Kendi takdirleridir. Soruları yahut söyleşinin yayımlanacağı ortamı beğenmemiş olabilirler. Herkes her yerde görünmek istemeyebilir. Şurası da var, doğru soruyu doğru kişiye sormak gerekiyor.

• **Kitap tanıtım yazıları da yazıyorsunuz. Kitap tanıtım yazıları, genellikle haksız bir biçimde eleştiri yazılarıyla karşılaştırılıyor ve hafife alınıyor. Ki-**

tap tanıtım yazılarının kendi bağlamı içinde değerlendirildiğini düşünüyor musunuz?

Değerlendirilmiyor, maalesef. Kitap tanıtım yazısında çok zaman eleştirel kanaatler de vardır, olmalıdır. Bu türden iyi bir yazı, salt kitabı tanıtıp geçmez. Onunla ilgili bir değer hükmünü de ortaya kor. Herkese ‘mavi boncuk’ dağıtan yazıları kastetmiyorum. Ben bir kitap üzerine yazarken bir eleştiri yazıyorum çok zaman. “Kitap ekleri” yayınevlerinin ilanlarıyla hayatını sürdürdüğü için, olumsuz eleştiri pek istemiyorlar. Kitap eklerinin arzu ettiği gibi yaz/a/madığım için, artık oralarda yokum bir süredir.

• **Edebiyat Ortamı dergisinin yönetiminde yer alıyorsunuz. Sanal ortam, kitap ekleri hesaba katıldığında dergilerin bugünkü işlevi ve yeri için ne söylersiniz?**

Artık künyede adım yok, derginin yönetiminde yer almıyorum. Gençlere bıraktık. Fakat ilgimi koparmış değilim *Edebiyat Ortamı*’yla. Bildiğiniz gibi, çok dergi çıkıyor Türkiye’de. Başka ülkelerde bu kadar edebiyat dergisi çıktığını sanmıyorum. Dergi çıkarmak, daha çok bir heves ve sevgi işidir. Para pul, mevki kazandırmaz. İçinizdeki sevgi ışığı söndüğünde, dergi kapanır. Dergilerin bugünkü işlevini, biz de zaman zaman kendi aramızda çok tartıştık. Kimler alıyor, ne kadar okunuyor, nasıl bir izler kitlemiz var? Bu soruların hiçbirinin cevabını tam olarak bilmiyor değiliz. Şöyle teselli buluyoruz; çıkardığımız dergi bir tek insanın aydınlanmasına, hayırlı bir uğ-

raşa yönelmesine, hakikate yürümesine vesile oluyorsa vazifemizi yapmışız demektir. Sanal ortam derginin yerini tutmaz; hem de hiç tutmaz. Önünde klavye olan herkes oralarda yazabiliyor. Dergi öyle değildir; seçer, iyi olanı fark eder, ettirir. Böylece yeni yetenekleri keşfeder, onların yetişmesine sebep olur. Kitap eklerine gelince, dergilerin işlevine yakın bir iş görüyor. Bu nedenle dergilerin önemini azalttı denebilir.

• **Üniversitelerdeki edebiyat öğretiminin niteliğini, edebiyat bölümlerindeki durumu en yakından bilen kişilerdensiniz. Üniversitelerin edebiyat bölümlerinde öğrencilere derinlikli ve kalıcı bir edebiyat “ilgisinin” verilemediği, daha çok sığ ve yığma “bilgi” aktarıldığı yönünde bir görüş/kanaat var, neler söylemek istersiniz?**

Tespit doğru. Edebiyat eğitimi, diğer bilimlerin, disiplinlerin eğitiminden farklı olarak heves ve sevgi de gerektirir. “Meslek sahibi olmak, işe girmek” amacıyla üniversiteye gelen çocuğa edebiyatı sevdirmek kolay değil. Bunu edebiyat bölümlerini aklamak için söylemiyorum. Beri yanda, fakültelerimizde tembel hocalar az değil. Derinlikli, kalıcı ilgi uyandırmak, çalışmakla olur. Hocanın ve öğrencinin gayretiyle, sevgisiyle. Şurası da var, bu alanda eğitim veren haddinden fazla bölüm açıldı. Öğrenci seviyesi o kadar düşük ki, hocalara da fazla bir şey diyemiyorum. Açık öğretim fakülteleri bile Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü açtı. Binlerce öğrenci alıyor.

• **Akademide ya da akademi dışında eleştiri alanında eser vermek isteyen,**

kendini yetiştirmeye çalışan yazarlara, yazar adaylarına neler söylemek istersiniz?

Alanlarıyla ilgili olarak yeterli, yetkin malumata sahip olmaları en temel şart. Sanatın, eleştirinin ilkelerinden, ‘ne idüğü’nden haberdar olmaları da. Sağ sol, ileri geri demeden okumaları gerekir. Takım tutar gibi yazar tutmadan. Dünya görüşleriyle sanatın ölçütlerini kavga ettirmeyecekler. Bir ideolojinin güdümüne girmeyecekler. Okuyacaklar, okuyacaklar, okuyacaklar... Seçerek, ayıklayarak; nitelikli olandan şaşmadan. Okuduklarını anlayıp yorumlayana, içselleştirene, düşünce havuzlarına billur damlalar düşürene kadar. Dahası mı son yolculuk görünene kadar okumak ve düşünmek, akletmektir bize düşen görev. Hakikat yolculuğu bunu gerektirir.

• **Yeni bir çalışmanız var mı? Bu kadar koşuşturmanın içinde yazmak zor olmuyor mu?**

İnsan isterse her türlü şerait altında okumaya, yazmaya fırsat bulur. Zamanı iyi planlamak, doğru kullanmak gerekiyor. Yıllardır emek verdiğim, üç defa gözden geçirerek genişleterek yayımladığım *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*’m elimin altında. Maddelerini gözden geçiriyorum, eklemeler çıkarmalar yapıyorum. Yeni maddeler yazıyorum. Değerini bilen ciddi bir yayınevi talip olursa yeni basını yapılırsa inşallah. Elbette her fırsatta okuyorum. Gün okumadan bitmesin istiyorum. Çünkü okunmadan geçen gün, benim nazarımda zayı olmuş yani yaşanmamış demektir.